

Napsal Ladislav Drůbek

(E*forum, 07. 03. 2016)

Ladislav Drůbek (17. 6. 1883 Praha – 5. 11. 1968 tamtéž), „syn pedagogického spisovatele Ferdinanda Drůbka a Anny Drůbkové, pracovnice v ženském hnutí“ (Lidové noviny, 17. 6. 1943, s. 3; podepsáno a = patrně Fr. Šelepa), v letech 1902–1909 byl posluchačem pražské české filozofické fakulty, věnoval pozornost především germanistické a slavisticko-bohemistické výuce; v semestrech 1904/1905 a 1905 pobýval na univerzitě v Berlíně. R. 1909 obhájil v Praze doktorskou práci na téma „Sprachliche und sachliche Vergleichung von Goethes Italienischer Reise mit ihren Vorlagen“ (Jazykové a věcné srovnání Goethovy Italské cesty s jejími předlohami). Poté působil jako středoškolský učitel, nejprve v Praze na Smíchově, poté v Liberci, zároveň jako publicista a překladatel z německé literatury (mj. Alfred Döblin: Valdštejn, 1931 – s Miloslavem Novotným a Vincencem Svobodou; Bruno Brehm: Apis a Este. Román o Františku Ferdinandovi, 1932; Friedrich Torberg: Student Gerber maturoval, 1938; Robert Beholz: Zvěd z tvrze Oswego, 1938; Pražské motivy. Výbor německých novel o Praze, usp. a přel. L. Drůbek, doslov Vojtěch Jirát, 1940; Karl Aloys Scherzinger: Anilin. Román o vítězství chemie – s Aloisem Adalbertem Hochem, 1942). Ještě v září 1948 referoval Drůbek v Kritickém měsíčníku o knize Waltera A. Berendsohna Die humanistische Front (Zürich, Europa Verlag 1946), v r. 1949 pražsko-brněnské nakladatelství Mír vydalo (pod názvem Sůl země) jeho překlad románu Eduarda Claudiuse Salz der Erde; zde se stopy Drůbkova působení, zdá se, vytrácejí.

Novinářsko-zpravodajské pokrytí příhraničních oblastí ve dvacátých letech, jež pro Lidové noviny zajišťoval právě Ladislav Drůbek, popsal 13. března 1926 redaktor LN František Šelepa v dopise adresovaném Arne Laurinovi, šéfredaktoru deníku Prager Presse: „My tam máme především profesora Drůbka, je to člověk inteligentní, soudný a všestranně spolehlivý, v novinářství už je trochu vycvikovaný, z libereckých Čechů má on jediný dobré styky společenské s Němci, i s těmi velkými pány hospodářskými (učil z nich řadu češtině atd.). Toho bychom si tam nechali, protože je pro tu službu těžko nahraditelný. Vy byste si tam měli dát šikovného člověka, žida, ale plnokrevného žurnalistu, společensky ovšem bezvadného. Ten by dovedl taky využít toho profesora Drůbka a jeho styků líp, než to dovede Drůbek sám. Drůbek je také dobře literárně vzdělán a má cenu i jako zpravodaj o literatuře a kultuře Němců v Čechách. [...] Heinrich [Arnošt Heinrich, šéfredaktor Lidových novin] Ti taky vzkazuje, že Prager Presse má a má mít na tom kraji větší zájem než my a že je to váš zájem, abyste nenechali ty naše začátky nevyužity. Pražští Němci jsou prd proti Němcům severočeským politicky i hospodářsky. Tam je těžisko německého problému v republice. Kdybych já dělal Prager Presse – tak mi řekl Heinrich – poslal bych do

severních Čech pět redaktorů, i kdyby mi při tom pět redaktorů v Praze chybělo“.

Jako ukázkou Drůbkovy publicistické činnosti předkládáme text otištěný 8. 5. 1926 v Lidových novinách (s. 9-10, podepsáno L. D.) – nástin napětí na československé německojazyčné literární scéně. V textu sjednocuji Augšpurk namísto kolísání Augšpurk/Augsburg, Jaesch upravuji na Jaksch (= Friedrich Jaksch).

Mt

Kdo je předním básníkem čs. Němců?

Na tuto otázku slyšíme dnes z německého tábora tolik různých odpovědí, kolik je různých literárních směrů v literatuře našich Němců, nebo ještě lépe řečeno, kolik je různých politických tendencí a náboženských vyznání. Nebylať literatura nikdy pro naše Němce takovým politikem, jakým se jim stala v nové jejich situaci po převratě. Je jen zdánlivě paradoxní slovo, že teprve *převratem, ztrátou bývalé své politické moci nabývají naši němečtí spoluobčané svého kulturního sebeurčení, svého zakotvení v domácí půdě*. Toho za Rakouska nebylo v žádném oboru duševní kultury, neboť politický i kulturní centralismus, ať již vídeňský či berlínský, přitahoval nejlepší duchy všech oborů, čímž se ochuzoval duševní život Němců v Čechách a na Moravě klesaje na úroveň přezírané a bezvýznamné provincie. Tím se stalo, že německá literatura v Čechách a na Moravě nevytvořila si v 19. století ani tradice svérázné krajové literatury, ani se nemohla vykázáti vynikajícími zjevy většího formátu. Je příznačné, že kraje tak typické a pro literaturu vděčné jako Šumava, Krušné hory nebo Krkonoše nenalezly básníků u našich Němců. Sociolog vysvětlí tuto nápadnou literární neplodnost tím, že všechny tyto chudé, horské kraje spotřebovaly národní energii na zápas a boj o existenci, na hospodářské rozpětí, v kterém beze sporu vykonali synové těchto drsných, ale pro rozvoj průmyslu tak vhodných krajů dílo zasluhující všeho respektu. Ale tím nepřestává býti skutečností, že tento, namnoze překotný hospodářský rozmach, kterým předhonili český vývoj o desetiletí, byl zaplacen obětmi na kultuře literární a výtvarné.

Zcela zvláštní postavení měl v tomto vývoji *ostrov pražských Němců*, na které nemohlo zůstat bez vlivu bohatě vyvinuté a jemně odstíněné kulturní ovzduší české Prahy. Toto ovzduší prohlašované příslušníky venkovských Němců za vražedné a nezdravé pro nacionální přesvědčení a dobré německé tvoření nemělo sice vlivu přímo tím, že by zanechalo látkově nebo slovanským pojetím stopy v produkci pražsko-německých básníků – ač jsou i tyto památky v díle Rilkově, Werflově nebo Maxe Broda – ale silněji působilo tím směrem, že básníci, kterým na pražské půdě chybělo živné a organické prostředí vlastního lidového života, orientovali se více kosmopoliticky a evropsky udržující duševní styky s velikými novými ideami a směry západní Evropy. Tímto ochotným přijímáním cizích vlivů, které dovedli zpracovati svým, namnoze velmi pozoruhodným způsobem, dostali se představitelé pražského německého literárního světa do zjevného protikladu ke svým soukmenovcům z pohraničních německých krajů,

takže nastalo zde úplné odcizení, zesilované ještě silným německoarijským stanoviskem německého venkovu proti židovsko-německé literatuře pražské. Nechybí dokladů na potvrzení faktu, že mezi Prahou, kde přece jen kolem vysokých škol se soustřeďuje výkvět německého kulturního světa, a mezi německým venkovem, jenž rád zdůrazňuje ostřeji své německé sudetskonacionální uvědomění a intransigence, nevládne jen odcizení, ale často i úplné nepřátelství spojené jako vždy s naprostou vzájemnou neznalostí a soustavným umlčováním. Venkovská žurnalistika německá ignoruje soustavně produkci pražských literátů, i když nejsou Semité, jako vynikající lyrik *R. Maria Rilke*, který letos místo oslavy svého 50letí dočkal se nedávno slavnostního vyloučení z německého národa pro to, že napsal několik francouzských básní. Marně byste hledali v knihovnách větších měst severočeských díla *Maxe Broda*, neboť tento vynikající myslitel a romanopisec jest na nacionálním pranýři. Provinil se tím, že se vyslovil kdysi, že používá německé řeči jen proto, že se mu dostalo německého školního vychování, ale jinak že na jeho dílo působilo více české a židovské prostředí než německé národní vědomí, jež odmítá jako přesvědčený vyznavač sionismu. Nejlépe se vede vynikajícímu dramatikovi a romanopisci pražskému *Fr. Werflovi*, jehož díla se oceňují dnes zajisté více v Německu a Rakousku – právě mu byla udělena Grillparzova cena ve Vídni – než od jeho vlastních krajanů mimo Prahu. Tento *fanatismus umlčovací* zasahuje i do literární historie, jak svědčí praxe pražských nacionálních představitelů německých literárních dějin na univerzitě. Není tomu dávno, co protestovali posluchači kurzu pořádaného v Praze výborem Svazu samosprávných těles proti tomu, že přednášející prof. *Ad. Hauffen* v informačním přehledu německé literatury v Čechách vynechal pražskou skupinu literární omlouvaje se málo přesvědčivě nedostatkem času.

Na otázku, co je příčinou této podjatosti, odpovídá pražský žurnalista *Otto Pick*, dobře orientovaný o poměrech v německém táboře, v článku *Pohled na kulturní život čs. Němců* (*Přerod* IV., [1925/1926, č. 2, 15. 10. 1925] s. 19) takto: „Snažíme-li se o vysvětlení této zamlčovací politiky, je nasnadě, že ve všech případech je směrodatnou *obava ze zdání nedostatečné nacionálnosti*. Každému domácímu německému spisovateli, který zírá na umění z evropského stanoviska, se vytýká nedostatek nacionálního smýšlení“. S trpkostí konstatuje *Pick*, že Němci nesnesou dnes kritický výrok o domácím pěstění literatury, o vedení německého divadla v Praze, které upadá zvláště v činohře. Podobně je tomu prý s literární a vědeckou kritikou v německých pražských denících. Přesto, že jsou v nich činní jako literární kritikové známí spisovatelé, není domácí německé písemnictví soustavně sledováno tak, jako to činí český tisk hodnotící pozorně českou literární produkci. O mnohém díle německého spisovatele pocházejícího z Československa referuje se buď jen krátce a povrchně nebo se vůbec opomene, „budí-li zdání, že není dosti německé v stranicky politickém smyslu“. Povrchně se hodnotí i díla domácích „bezúhonných“ Němců, jako se to stalo při 65. výročí významného německého domácího romanopisce *Gustava Leutelta*, kdy české listy (také Lidové noviny [Ladislav Drůbek: Básník jizerských hor, *Lidové noviny*, 24. 9. 1925, podepsáno bk.]) věnovaly jeho tvorbě obšírnější články než německé.

Záporné stanovisko určitých pražských literárních činitelů vůči literární produkci

mimopražské jala se potíratí *nacionální škola literární*, která měla a má v Praze rovněž své zástupce. Byla to skupina, jež se utvořila již před převratem kolem politicko-literárního orgánu *Deutsche Arbeit*. Zde se vztyčil prapor německé nacionální literatury, jež se staví vědomě do služeb politiky. Pozitivním ziskem tohoto hnutí bylo vzbuzení zájmu o domácí, krajevou kulturu, z čehož těží dnes dobře organizovaná německá vlastivěda a domověda, studium nářečí, vědecké vyličení národopisných poměrů, které má úctyhodnou úroveň. Vůdci tohoto směru, prof. Hauffen a Sauer, vychovali si celou řadu pracovníků. Je to například *Emil Lehmann*, který si získal četnými nabádacími spisy (například *Heimat und Bildung*, 1925, Fr. Kraus v Liberci) zásluhu o vybudování lidovému činnosti na základě domácí tradice a sám položil základy k vědeckému popisu kulturního a národního bytu Němců v Československu populárními příručkami (*Sudetendeutsche Volkskunde*, 1925, Quelle a Meyer v Lipsku). Po převratě se těžiště této činnosti čím dále tím více přeneslo z Prahy na venkov. Kruh pracovníků soustředil se kolem dvou čilých nakladatelství v Chebu a v Liberci. Chebské nakladatelství *Böhrmerlandverlag*, jež dnes bylo z politických důvodů přeneseno jednak do Augšpurku, jednak na Moravu do Šternberka, vyvinulo energickou činnost národně-uvědomovací vydáváním politicko-výchovných brožur (E. Gierach, *Sudetendeutscher Katechismus*) a velmi dobře redigovanou ročenkou *Böhrmerlandjahrbuch* (od r. 1920 d. na způsob Hajnovy Ročenky [= Ročenka Československé republiky, red. Antonín Hajn, vycházela od r. 1922]), ve které vydavatel arch. O. Kletzl podává bohatou roční přehlídku kulturní práce čs. Němců ve všech oborech. S nezbytnou, často trochu křečovitou nacionální tendencí propaguje se zde domácí literatura, domácí německé umění v duchu tzv. obrodného hnutí (*Erneuerungsbewegung*), které je jakousi nesmělou formou německého demokratismu a pokusem o převýchovu ve smyslu ideálů střízlivosti a čistého života.

Druhým střediskem pro snahy pěstovati domácí literaturu a vlastivědu stalo se ideově vedené nakladatelství *Fr. Krause* v Liberci (*Sudetendeutscher Verlag*, které je dnes vedoucím v tomto odvětví. Pozoruhodné publikace propagují domácí autory novými vydáními – Stifter, Leutelt, Wildner, Jaksch – orientují o význačných městech německého původu sbírkou „*Sudetendeutsche Heimatgaue*“, 30 svazků, nebo přinášejí vědecké příspěvky k národopisu čs. Němců.) Vyvrcholení těchto snah o pěstování domácí původní tradice a literatury značí zvláštní literární společnost, která byla založena z kruhů těchto nacionálních kulturně-politických pracovníků. Je to *Společnost Adalb. Stiftera* se sídlem v Augšpurku a vydavatelstvím ve Šternberku na Moravě. Cílem je vydávati pro členy díla německých spisovatelů z oboru beletrie i vědy, umění i národopisu. Společnost přejímá vydávání Kletzlovy ročenky pod jeho redakcí, s titulem *Sudetendeutsches Jahr*. Nakladatelství vydalo již dvě vědecké příručky, velmi cenné svým materiálem pro poznání kulturního života našich Němců. Literaturu čs. Němců vylíčil v bohatém, ale nejednotném, pro moderní dobu ne dostispolehlivém díle vídeňský germanista *Rud. Wolkan* (*Geschichte der deutschen Literatur in Böhmen und in den Sudetenländern*, 1925), výtvarnou kulturu popisuje a hodnotí znalec středověkého umění J. Neuwirth (*Geschichte der deutschen Kunst [und des deutschen Kunstgewerbes] in den Sudetenländern*, 1926).

Shrnujeme-li snahy a ideály nacionálně orientované mimopražské literatury našich Němců, dáme si snadno odpověď na otázku, koho oni ze žijících duchů svého národa považují za svého nejvýznačnějšího představitele. Bude to zajisté spisovatel, jenž bude v přední řadě hověti jejich politickému ideálu, jak si jej formulují pro svou situaci národa, jehož hlavní kmen sídlí mimo hranice tohoto státu. Bude to básník, který nejplamenněji dá výraz jejich touze po národní osobitosti nebo jim ukáže cestu z dnešní jejich politické i mravní krize. O tuto palmu nejvýznačnějšího básníka a vůdce čs. Němců zápasí dva vrstevníci se střídavým štěstím. Po převratu byl uznáván všemi nacionálními mimopražskými činiteli za vedoucího šumavský rodák a dědic díla Stifterova *Hans Watzlik* (nar. 1879), literárním směrem pozdní romantik ze školy Eichendorffovy, vládoucí ve svých románech a novelách neobyčejně originální, až barokně přepjatou dikcí. Co mu získává nejvíce popularity, je jeho nacionální tendence, oblíbený ústřední motiv: boj o domácí hroudu proti české rozpínavosti – ať používal formy historického románu (*Aus wilder Wurzel*, z 30leté války), nebo útvaru politického románu (*O, Böhmen*, 1917).

V poslední době nastoluje se na stolec vladaře literatury sudetské básník méně posud populární, ale ceněný již vážnou literární kritikou jako jeden z nejlepších myslitelů a vůdců německého národa, vědec a historický romanopisec *Erwin Quido Kolbenheyer* (nar. 1878). Tento vynikající myslitel, známý jako biologický pracovník, chce být svému národu, jehož chorobu studuje přímo metodou biologickou, lékařem a vůdcem. Ačkoli narozen v cizině (v Pešti) a ačkoli potomek rodu, v němž proudí vedle německé a maďarské krve i česká, považuje se Kolbenheyer, který mládí své prožil v Chebsku, za věrného syna sudetských Němců. Volí si přímo za své poslání ve svém díle zachytit podstatu německé bytosti. Jeho romány filozoficko-historické sledují vývoj a růst typických postav z filozofů a vědců německých, jimiž jsou mu Spinoza (*Amor Dei*, 1908), mystik Jacob Böhme (*Meister Joachim Pausewang*, 1910) a středověký přírodovědec Paracelsus, jehož život a činnost líčí v největším svém díle, trilogii *Paracelsové* (1917, 1921, 1925). Vycházejí z biologického přesvědčení velebí zdravou rodinu a uvědomělého jednotlivce, který faustovsky zápasí, ale podřizuje se celku, jemuž slouží. Tím je národ, živý organismus, který je dnes chorý, ale podle optimistické víry básníkovy se již dnes přerouží na základě nových ideálů. Básníkovy básnické vyznání má cosi goticky strohé, tento umělec je svůj, kráčeje stranou módních pokusů o expresionismus, vyrovnaný a harmonický, vědec a básník v jedné osobě. Hutná a obsažná díla tohoto vážného umělce-moralisty patří zajisté k nejpozoruhodnějším literárním výtvorům našich Němců, ale zatím je potkává osud stíhající tak mnohé dílo umělecké: Každý je chválí, ale nikdo nečte. A obávám se, že tato charakteristika platí pro mnohé dílo nacionalistického směru literatury našich Němců daleko více než pro méně propagovaná díla málo vlasteneckých, ale umělecky ryzejších pražských básníků.